

Vis mažiau ir mažiau žinosime,
kas yra žmogus.

„Pranašysčių knyga“

Pagalvok, pavyzdžiui, daugiau apie mirtį –
ir tikrai būtų keista, jei tada
nerastum naujų vaizdinių, naujų kalbos sričių.

L. Wittgenstein

Kitą dieną niekas nemirė. Šis faktas, prieštaraujantis gyvenimo dėsniams, sukėlė protuose didžiulę sumaištį, tokiomis aplinkybėmis visiškai pateisinamą, mums pakanka prisiminti, kad keturiasdešimtyje visuotinės istorijos tomų neužfiksuota nė vieno panašaus atvejo, jog kada nors visą ilgą parą su visomis jai dosniai atseikėtomis dvidešimt keturiomis valandomis, įskaičiuojant dienes ir naktines, rytines ir vakarines, niekas nebūtų pasimiręs dėl ligos, nelaimingo atsitikimo, sėkmingai užbaigtos savizudybės, niekas, ničniekas. Net dėl automobilių avarijų, tokių dažnų šventinėmis dienomis, kai džiugus neatsakingumas ir alkoholio perviršis meta vienas kitam iššūkį keliuose, kad nuspręstų, ką pirmiausia nugalabyti. Metų pabaiga nepaliko už savęs įprasto ir pragaištingo mirčių šleifo, tarsi senoji atropė iššieptais nasrais būtų nutarusi vienai dienai įkišti žirkles į dėklą. Vis dėlto kraujo būta, ir nemažai. Gaisrininkai, sutrikę, apstulbę, prislėgti, sunkiai valdydami šleikštulį, traukė iš sumaitotų nuolaužų likučių vargšų žmonių kūnus, kurie pagal matematinę susidūrimų logiką turėjo būti garantuotai mirę, net labai mirę, bet, nepaisant patirtų sužeidimų ir traumų sunkumo, liko gyvi ir tokie buvo nuvežti į ligonines, veriančiai kaukiant greitųjų sirenoms. Nė vienas iš šių asmenų nemirė pakeliui ir nė vienam jų nepasitvirtino pesimistiškiausios gydytojų prognozės. Šiam vargšeliui neįmanoma niekuo padėti, net neverta gaišti laiko jį operuojant, sakė chirurgas operacinės slaugytojai, šiai betaisant jam ant veido kaukę. Iš tiesų, dar vakar tas nelaimėlis būtų buvęs pasmerktas, bet šiandien jis aiškiai atsakė mirti. Ir tai, kas vyko čia, vyko visoje šalyje. Iki lygiai paskutinės metų dienos vidurnakčio dar buvo žmonių, kurie pasitiko mirtį pagal visas taisykles, tiek tokių, kurie suprato reikalo esmę, tai yra kad baigėsi gyvenimas, tiek tokių, kurie guodėsi įvairiais būdais, kuriais ji, ta jau minėtoji reikalo esmė, su didesniu ar mažesniu užmoju ir iškilmingumu mėgsta apsigaubti, kai ateina lemtingoji valanda. Vienas ypač įdomus atvejis, įdomus aišku todėl, kad nutiko būtent tam asmeniui, kuriam nutiko,

buvo susijęs su labai sena ir visų gerbiama karaliene motina. Gruodžio trisdešimt pirmosios dvidešimt trečią valandą penkiasdešimt devynios minutės nebūtų atsiradę nė vieno naivuolio, kuris už karališkosios ponios gyvybę pastatytų nors nudegusį degtuką. Netekus bet kokios vilties, gydytojams pasidavus nepermaldaujamai akivaizdybei, karališkoji šeima, hierarchine tvarka sustojusi aplink lovą, nuolankiai laukė paskutinio matriarchės atodūσιο, galbūt kelių žodelių, paskutinės pamokomos sentencijos moraliniam karalaičių, savo mylimų anūkų ugdymui, galbūt gražios ir taiklios frazės, skirtos visada nedėkingai būsimų kartų pavaldinių atminčiai. O paskui, tarsi laikas būtų sustojęs, neatsitiko nieko. Karalienė motina nei taisėsi, nei prastėjo, tarsi svyravo tarp gyvenimo ir mirties, silpnas jos kūnas balansavo ant būties ribos, kiekvieną akimirką grasindamas nukristi anapus, bet laikėsi už šio gyvenimo plonu siūlu, kurio mirtis, o tai tegalėjo būti ji, nežinia dėl kokios keistos užgaidos vis nepaleido. Jau buvo prasidėjusi kita diena, kurią, kaip pranešta pačioje šio pasakojimo pradžioje, niekas nemirė.

Popietė buvo jau gerokai pasistūmėjusi, kai ėmė sklisti gandas, kad nuo naujųjų metų pradžios, o tiksliau nuo sausio pirmosios vidurnakčio, tai yra šiandien, visoje šalyje nebuvo užregistruota nė vieno mirties atvejo. Buvo galima galvoti, pavyzdžiui, kad gandas kilo iš įstabaus karalienės motinos atkaklumo, su kuriuo ši kabinosi į tą dar jai likusį trupinėlį gyvenimo, tuo labiau kad ir rūmų spaudos tarnyba, kaip įprasta, išplatinusi medicinos pranešimą, ne tik patvirtino, kad bendra karališkosios ligonės būklė per naktį pastebimai pagerėjo, bet ir, rūpestingai parinkusi žodžius, davė suprasti, kad jos didenybė galinti net visiškai pasitaisyti. Gandą, savaime suprantama, galėjo paskleisti ir laidotuvių agentūra, Atrodo, pirmąją metų dieną niekas nenusiteikęs mirti, arba Kuri ligoninė, Tas tipas iš dvidešimt septintos neapsisprendžia, kur jam, arba Oficialus kelių policijos atstovas, Tikra mistika, kad, įvykus tiek nelaimingų atsitikimų keliuose, nėra nė vieno žuvusio, nors tam, kad

sudrausmintų kitus. Gandas, kurio pirminis šaltinis taip ir nebuvo nustatytas, nors, kita vertus, atsižvelgiant į tai, kas vyko paskui, tai ir nebuvo labai svarbu, netruko pasiekti laikraščius, radiją ir televiziją ir tuoj pat privertė direktorius, jų padėjėjus ir vyriausiuosius redaktorius pastatyti ausis, juk tai žmonės, ne tik sugebantys iš tolo užuosti didžiuosius pasaulio istorijos įvykius, bet ir įgudę, vos prireikus, juos išpūsti. Po kelių minučių gatvėse jau buvo dešimtys reporterių, visiems ir bet kam uždavinėjančių klausimus, o įkauptuose redakcijose tokiu pačiu tiriamuoju įdūkiu suskato virpėti daugybė telefonų. Skambinta į ligonines, į raundonąjį kryžių, į morgą, laidotuvių agentūras, visokias policijas, išskyrus, žinoma, slaptąją, bet visi atsakydavo ta pačia lakoniška fraze: mirusiųjų nėra. Labiau pasisėkė vienai jaunai televizijos reporterei, su kuria vienas praėivis, žvelgdamas tai į ją, tai į kamerą, pasidalijo paties patirtu atveju, kuris buvo tiksliai jau pasakoto epizodo su karaliene motina kopija. Buvo prieš pat vidurnaktį, sakė jis, kai mano senelis, kuris atrodė jau žengiąs per mirties slenkstį, prieš nuskambant paskutiniam bokšto laikrodžio dūžiui staiga atsimerkė, tarsi būtų pasigailėjęs dėl šio savo žingsnio, ir nemirė. Reporterė taip susijaudino tai išgirdusi, kad nepaisydama jokių protestų nei maldavimų, O ponía, atsiprašau, negaliu, turiu eiti į vaistinę, senelis laukia vaistų, – įstūmė tą vyrą į redakcijos automobilį, Važiuojam, važiuojam su manimi, jūsų seneliui vaistų jau nereikia, šaukė ji, ir tuoj pat liepė vykti į televizijos studiją, kur tuo metu viskas buvo kaip tik baigiama ruošti trijų paranormalių reiškinių specialistų diskusijai, tiksliau, dviejų gerbiamų žiniuonių ir vienos garsios aiškiaregės, skubiai sukviestų paanalizuoti ir išsakyti savo nuomonę apie tai, ką kai kurie aštrialiežuviai, kuriems nėra nieko švento, jau ėmė vadinti mirties streiku. Savimi pasitikinčioji žurnalistė padarė didžiulę klaidą, nes savo informacijos šaltinio žodžius interpretavo taip, tarsi mirštantysis būtų tikrąja to žodžio prasme pasigailėjęs žingsnio, kurį ruošėsi žengti, tai yra mirti, nusibaigti, pakratyti kojas, ir todėl nusprendęs grįžti atgal.

O juk žodžiai, kuriuos laimingasis anūkas iš tikrųjų ištarė, tarsi būtų pasigailėjęs, visiškai skyrėsi nuo tiesmuko pasigailėjo. Šioks toks sintaksės išmanymas ir geresnis susipažinimas su lanksčiomis veiksmažodžių modalumo kaitymo subtilybėmis būtų padėjęs išvengti ir šio nesusipratimo, ir vėliau vargšei merginai, išraudusiai iš gėdos ir pažeminimo, jos tiesioginio viršininko atseikėtos pylos. Tačiau nei ji, nei jis negalėjo įsivaizduoti, kad šią frazę, nuskambėjusią tiesioginiame eteryje ir jos pakartotą įrašą naktinėje žinių laidoje, lygiai klaidingai supras ir milijonai žmonių, ir kad artimiausioje ateityje tai turės gluminančių padarinių, tai yra, kad susikurs sąjūdis piliečių, tvirtai įsitikinusių, kad mirtį įveikti įmanoma paprastu valios veikimu ir darančių iš to išvadą, kad dėl nepelnyto daugybės žmonių išnykimo kaltas tik smerktinas praeities kartų valios silpnumas. Bet tuo reikalai nesibaigė. Kadangi žmonės, nė kiek dėl to nesistengdami, ir toliau nemirė, kitas populiarus masinis sąjūdis, su ambicingesne ateities vizija, paskelbė, kad nuo pat pasaulio pradžios didžiausia žmonijos svajonė, tai yra laimingas mėgavimasis amžinu gyvenimu čia, žemėje, tapo visiems prieinamu bendru labu, kaip kad saulė, kuri pateka kasdien, ir oras, kuriuo kvėpuojame. Nors abu sąjūdžiai varžėsi, taip sakant, dėl to paties rinkėjų kontingento, atsirado vienas klausimas, dėl kurio sutarti jie sugebėjo, ir tai buvo garbės pirmininko kėdės paskyrimas kaip pirmeiviui pagarsėjusiam narsiajam veteranui, kuris lemtingiausiąją akimirką metė iššūkį mirčiai ir ją nugalėjo. Kiek žinoma, niekas pernelyg nesureikšmino fakto, kad senelis pagal visus ženklus yra giliai ir negrįžtamai paniręs į komą.

Nors žodis krizė neatrodo tinkamiausias tiems nepaprastiems mūsų nupasakotiems įvykiams apibūdinti, nes būtų absurdas, netaktas ir tiesiog akibrokštas logikai kalbėti apie krizę egzistencinėje situacijoje, būtent ir susiklosčiusioje dėl mirties nebuvimo, tačiau suprantama, kad kai kurie piliečiai, susirūpinę dėl savo teisės į teisingą informaciją, ėmė klausinėti savęs ir vieni kitų, kokia gi velniava vyksta vyriausybėje, kuri iki

šiol nerodo nė menkiausių gyvybės ženklų. Tiesa, sveikatos ministras, probėgšmiai pakalbintas per trumpą pertraukėlę tarp dviejų susirinkimų, paaiškino žurnalistams, kad, atsižvelgiant į tai, jog trūksta patikimų duomenų, bet koks oficialus pareiškimas neišvengiamai būtų per greitas, Mes renkame informaciją, kuri plaukia iš visos šalies, pridūrė jis, ir iš tiesų nė viename pranešime neužsimenama apie mirties atvejus, bet lengva įsivaizduoti, kokie suglumę esame, kaip ir visi kiti, todėl dar nesame pasirengę pateikti preliminarių įžvalgų apie šio reiškinio priežastis, nei apie jo padarinius, nei dabartinius, nei būsimus. Būtų galėjęs čia ir sustoti, ir už tai, atsižvelgiant į padėties keblumą, tauta jam būtų tik padėkojusi, bet tas amžinas potraukis kiekviena proga raginti žmones elgtis ramiai, bet kokia kaina siekti, kad šie ir toliau sau patyliukais sėdėtų aptvare, tas tropizmas, tapęs antrąja mūsų politikų, ypač dirbančių vyriausybėje, prigimtimi, gal net automatizmu, mechaniška reakcija, privertė jį užbaigti pokalbį labiausiai netikusiu būdu, Kaip atsakingas sveikatos ministerijos pareigūnas užtikrinu visus manęs klausančius, kad nėra jokios priežasties nerimauti, Jei gerai supratau, ką pasakėte, pastebėjo vienas žurnalistas, stengdamasis nutaisyti nepernelyg ironišką toną, pono ministro nuomone, dėl to, kad niekas nemiršta, nerimauti nevertėtų, Būtent, nors kitais žodžiais, aš taip ir sakiau, Pone ministre, leiskite priminti, kad dar vakar žmonės mirė ir niekam neatėjo į galvą dėl to nerimauti, Tai natūralu, mirti yra įprasta, nerimą mirtis ima kelti tik tada, kai mirtingumas smarkiai padidėja, pavyzdžiui, per karą ar epidemiją, Tai yra kai pažeidžiama įprasta tvarka, Galima ir taip sakyti, Bet dabar, kai mirti nesiteikia niekas, jūsų raginimas laikytis rimties, pone ministre, sutikite, yra gana paradoksalus, Tai tiesiog įprotis, pripažįstu, kad žodis nerimas šiuo atveju nėra tinkamas, Kokį tada kitą žodį pavartotų gerbiamas ministras, klausiu todėl, kad, kaip žurnalistas, suvokiantis savo pareigas, koks ir didžiuojusi esąs, visada stengiuosi vartoti kuo tikslesnes sąvokas. Šiek tiek susierzinęs dėl tokio atkaklumo, ministras

sasai atsakė, Ne vieną, o tris, Kokius, pone ministre, Nepuoselėkime bergždžių vilčių. Be abejo, tai būtų buvusi puiki ir sąžininga pirmojo puslapio antraštė rytdienos laikraštyje, bet direktorius, pasitaręs su savo vyriausioju redaktoriumi, nutarė, jog būtų nepatartina, taip pat ir verslo požiūriu, šitaip nugesinti liaudies entuziazmą, šliūkštelint kibirą ledinio vandens, Dėkit tą patį, kaip ir visada, nauji metai, naujas gyvenimas, tarė.

Oficialiame pranešime, pagaliau išplatintame jau vėlai naktį, vyriausybės vadovas patvirtino, kad nuo naujųjų metų visoje šalyje nebuvo užregistruota nė vieno mirties atvejo, prašė supratingumo ir ragino atsakingai vertinti ir interpretuoti šį keistą reiškinį, priminė, kad nederėtų atmesti galimybes, jog tai – viso labo sutapimas, keista, ir trumpalaikė kosminė permaina, išskirtinė erdvės-laiko lygtin įsiterpusių sutapimų sąveika, ir pridūrė, kad dėl visa ko jau susižinota su kompetentingomis tarptautinėmis organizacijomis, siekiant įgalinti vyriausybę imtis veiksmų, kurie bus tuo efektyvesni, kuo labiau suderinti. Išsakęs šiuos pseudomokslinius tuščiažodžiavimus, taip pat skirtus savo nesuprantamumu malšinti šalyje kilusiam susijaudinimui, ministras pirmininkas baigė užtikrindamas, kad vyriausybė pasirengusi bet kokiems netikėtumams ir pasiryžusi drąsiai, tikėdamasi būtino gyventojų palaikymo, spręsti sudėtingas socialines, ekonomines, politines ir moralines problemas, kurios neišvengiamai kils mirčiai išnykus visam laikui, tokiu atveju, jei ši padėtis, o viskas, regis, tai ir rodo, įsitvirtintų. Priimsime kūno nemirtingumo iššūkį, sušuko jis entuziastingai, jei tokia dievo valia, ir jam per amžius maldoje dėkosime už tai, kad savo įrankiu pasirinko geruosius šios šalies žmones. Kitaip tariant, pagalvojo vyriausybės vadovas baigdamas skaityti pareiškimą, įklimpome iki ausų. Tačiau jis negalėjo įsivaizduoti, kad įklimpti neužteks, o teks prasmegti skradžiai. Nepraėjo nė pusvalandžio, kai valdiškame automobilyje, pakeliui namo, sulaukė skambučio iš kardinolo, Labas vakaras, pone premjere, Labas vakaras,

eminencija, Skambinu norėdamas išreikšti gilų susirūpinimą, Aš irgi susirūpinęs, eminencija, padėtis labai rimta, rimčiausia iš visų, kokias šaliai kada nors teko patirti, Ne apie tai kalba, Tai apie ką, eminencija, Kaip bežiūrėsi, apgailėtina, kad jūs, pone premjere, savo pareiškime, kurio aš ką tik klausiausi, neprisiminėte to, kas yra mūsų šventosios religijos pamatas, pagrindinė sija, kertinis akmuo, skliautų raktas, Eminencija, atleiskite, bijau, kad nesuprantu, ką norite pasakyti, Be mirties, gerai įsiklausykite, pone premjere, be mirties nėra prisikėlimo, o be prisikėlimo nėra bažnyčios, O, velnias, Nesupratau, ką pasakėte, prašom pakartoti, Aš nieko nesakiau, eminencija, tikriausiai kažkoks trikdys dėl atmosferos elektrostatiinių iškrovų, o gal net palydovinis ryšys sukliudė, kartais taip atsitinka, taigi jūsų eminencija sakė, kad, Sakiau tai, ką turėtų žinoti bet kuris katalikas, ir tamsta taip pat ne išimtis, privalote suprasti, kad be prisikėlimo nėra bažnyčios, be to, iš kur jūs ištraukėte, kad dievas galėtų trokšti savo paties mirties, tai piktžodžiavimas, galbūt net pati baisiausia šventvagystė, Eminencija, aš juk nesakiau, kad dievas trokšta savo mirties, Gal ir ne visai tokiais žodžiais, bet pripažinote, kad kūno nemirtingumas gali rasti iš dievo valios, ir nereikia transcendentinės logikos daktaro diplomo, kad suprastum, jog kas sako viena, pasako ir kita, Eminencija, prašau, patikėkite, tai buvo tik efektinga frazė, skirta padaryti įspūdžiui, retorinė figūra, nieko daugiau, gerai žinote, kad yra dalykų, kurie politikoje būtini, Bažnyčioje taip pat, pone premjere, bet mes gerai pagalvojame prieš praverdami burną, nesišvaistome žodžiais, iš anksto pasveriname padarinius, mūsų specializacija, pasitelkiant vaizdingesnę ir suprantamesnę pavyzdį, yra balistika, Apgailėstauju, eminencija, Ir aš apgailėstaučiau, jei būčiau jūsų vietoj. Po šių žodžių kardinolas padarė pauzę, tarsi būtų vertinęs, per kiek laiko sprogs paleista granata, paskui švelnesniu, malonesniu balsu tęsė, Norėčiau žinoti, ar ponas premjeras, prieš skaitydamas pareiškimą žiniasklaidai, su jo turiniu supažindino jo didenybę, Žinoma, eminencija, juk tokia jautri tema,

Ir ką sakė karalius, jei tai ne valstybės paslaptis, Jam patiko, Ar kaip nors pakomentavo, jums baigus skaityti, Nuostabu, Kas nuostabu, Taip pasakė jo didenybė, nuostabu, Norite pasakyti, kad jis irgi piktžodžiavo, Nesu kompetentingas formuluoti tokio pobūdžio vertinimus, eminencija, man jau gana gyventi su savo paties klaidomis, Turėsiu pasikalbėti su karaliumi, priminti jam, kad tokioje painioje, tokioje keblioje padėtyje kaip ši, tik ištikimas ir griežtas patikrintų mūsų šventosios motinos bažnyčios doktrinų laikymasis galės išgelbėti šalį nuo mus užgriūsančio baisaus chaoso, Spręsti jūsų eminencijai, tai jūsų teisė, Paklausiu jo didenybės, kas jam labiau prie širdies, matyti karalienę motiną nuolatinėje agonijoje, tysančią lovoje, iš kurios niekada nebepakils, netyram kūnui paminant sielos orumą ir ją kalinant, ar matyti ją mirusią, įveikusią mirtį, amžinoje ir šviesioje dangaus karalystėje, Niekas neabejotų dėl atsakymo, Taip, bet priešingai nei manoma, man svarbūs ne atsakymai, pone premjere, o klausimai, žinoma, turiu omenyje mūsų pačių klausimus, atkreipkite dėmesį, kad jie dažniausiai kartu turi ir aiškų tikslą, ir už jo užslėptą ketinimą, kad asmuo, kurio mes klausiamo, pats atsakytų taip, kaip tuo momentu reikalinga, ir kad tai paruoštų dirvą kitiems atsakymams, Daugmaž kaip ir politikoje, eminencija, Būtent, bet bažnyčios pranašumas tas, nors kartais taip ir neatrodo, kad rūpindamasi tuo, kas yra aukštai, ji valdo tai, kas yra žemai. Stojusią naują pauzę pertraukė premjeras. Aš beveik jau namie, eminencija, bet jei leisite, man dar norėtusi užduoti vieną trumpą klausimą, Klauskite, Ką darys bažnyčia, jei daugiau niekad niekas nemirs, Daugiau niekad yra per ilgas laikas, net kalbant apie mirtį, pone premjere, Manau, kad man neatsakėte, eminencija, Aš perklausiu jūsų to paties: ką darys valstybė, jei daugiau niekad niekas nemirs, Valstybė stengsis išgyventi, nors labai abejoju, ar jai tai pavyks, bet kaip bažnyčia, Bažnyčia, pone premjere, taip pripratusi prie amžinųjų atsakymų, kad negaliu įsivaizduoti jos duodančios kitokius, Net jei tikrovė jiems prieštarauja, Nuo pat pradžių

nieko kito ir nedarėme, tik prieštaravome tikrovei, ir neprašuvome, Ką pasakys popiežius, Jei būčiau jo vietoj, te dievas man atleidžia už tokią paiką tuštybę, tuoj pat išleisčiau į apyvertą naują tezę – apie atidėtą mirtį, Be jokių paaiškinimų, Bažnyčios niekad niekas neprašė aiškinti, mūsų dar viena specializacija, neskaitant balistikos, yra tikėjimu nuslo-pinti smalsią dvasią, Labanakt, eminencija, iki rytojaus, Duok dieve, pone premjere, duok dieve, Pagal tai, kaip šiuo metu klostosi reikalai, neatrodo, kad jis turėtų kitą pasirinkimą, Nepamirškite, pone premjere, kad už mūsų šalies sienų žmonės ir toliau kuo normaliausiai miršta, ir tai geras ženklas, Čia kaip pažiūrėsi, eminencija, galbūt užsienyje mes atrodom kaip oazė, sodas, naujas rojus, Arba pragaras, jei geriau įsižiū-rėtų, Labanakt, eminencija, linkiu jums ramaus ir gaivinančio miego, Labanakt, pone premjere, jei mirtis nuspręstų šiandakt grįžti, tikiuosi, kad nesumanyt išsirinkti jūsų, Jei teisingumas šiame pasaulyje nėra tuš-čias žodis, karalienė motina turėtų iškeliauti pirmiau negu aš, Pažadu, kad rytoj neperpasakysiu jūsų žodžių karaliui, Didžiai jums dėkingas, eminencija, Labanakt, Labanakt.

Buvo trečia valanda nakties, kai kardinolą teko skubiai vežti į ligo-ninę dėl ūmaus apendicito priepuolio – prireikė greitos chirurginės intervencijos. Prieš įtraukiant anestezijos tuneliui, trumpą akimirką prieš prarasdamas sąmonę, pagalvojo tai, ką galvojo daugybė kitų: kad per operaciją gali numirti, paskui prisiminė, kad neįmanoma, ir paga-liau per paskutinį blavaus proto blyksnį dar šmėstelėjo mintis, kad jei vis dėlto numirtų, tai reikštų, nors ir paradoksas, kad jis nugalėjo mirtį. Apimtas nenugalimo troškimo pasiaukoti, jau ruošėsi melsti dievą, kad jį nužudytų, bet nebespėjo derama tvarka sudėlioti žodžių. Nejautra jį apsaugojo nuo didžiausios šventvagystės – noro mirties galias perduoti dievui, kuris labiau žinomas kaip gyvybės teikėjas.

